

Edafologia

Codi: 101069

Crèdits: 4

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500254 Geologia	OT	3	0
2500254 Geologia	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Xavier Domene Casadesus

Correu electrònic: Xavier.Domene@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Tot i que no hi ha prerequisits oficials, és convenient que l'estudiant tingui coneixements bàsics en Ciències de la Terra i del Medi Ambient i Biologia adquirits a la secundària, així com dels tipus de roques i mineralogia adquirits en assignatures prèvies del Grau de Geologia.

Objectius

- Poder descriure i interpretar un sòl al camp en relació als altres factors del medi natural.
- Identificar els principals components del sòl i interpretar les seves propietats.
- Aprendre a utilitzar la classificació de sòls per interpretar la seva diversitat.
- Valorar la capacitat d'ús dels sòls en funció de les seves propietats.
- Identificar alguns problemes freqüents de degradació dels sòls (erosió, contaminació) i proposar-ne solucions.

Competències

Geologia

- Demostrar que es comprenen les dimensions espacials i temporals dels processos terrestres, i en escales diferents.
- Descriure, analitzar, avaluar, planificar i gestionar el medi físic i el patrimoni geològic.
- Elaborar i interpretar mapes geològics i altres tipus de representació de la informació geològica (columnes, quadres de correlació, talls geològics, etc.).
- Processar, interpretar i presentar dades de camp utilitzant tècniques qualitatives i quantitatives, així com els programes informàtics adequats.
- Processar, interpretar i presentar dades de laboratori utilitzant tècniques qualitatives i quantitatives, i els programes informàtics adequats.

Resultats d'aprenentatge

1. Avaluar els canvis i el nivell de la degradació dels medis geològics per l'acció antropogènica directa o l'associada al canvi climàtic.

2. Descriure, analitzar, avaluar, planificar i gestionar el medi físic i el patrimoni geològic.
3. Elaborar mapes geològics temàtics per a la gestió i la remediació mediambientals, i de divulgació d'informació de patrimoni geològic.
4. Fer la selecció i la síntesi de la informació de camp i fer-ne un tractament informàtic qualitatiu i quantitatiu utilitzant diferents programes informàtics.
5. Fer la selecció i la síntesi de la informació pràctica de laboratori, i tractar-la de manera qualitativa i quantitativa utilitzant programes informàtics.
6. Identificar i processar el valor i les fonts de dades de camp amb implicacions mediambientals.
7. Valorar i processar les dades de laboratori corresponents als temes mediambientals.

Continguts

TEORIA

Tema 1. El sòl com a sistema natural

- Què és el sòl. El sòl com a component i recurs del medi natural.
- Funcions ambientals, econòmiques i socials.
- Com es forma un sòl: Factors formadors i processos.
- Organització del sòl. Perfil del sòl i horitzons.

Tema 2. Organització dels components del sòl (arquitectura del sòl)

- Dimensions dels components. Granulometria i textura.
- Arquitectura del sòl: agregació de les partícules, estructura, tipus i estabilitat.
- Densitat real i aparent. Porositat. Característiques de l'espai porós.

Tema 3. Síntesi dels constituents minerals del sòl

- Processos d'alteració: característiques específiques i significat en el sòl.
- Principals minerals del sòl
- Gradient climàtic d'alteració

Tema 4. La matèria orgànica, les seves transformacions i l'activitat biològica del sòl

- El sòl com a embornal de carboni i nitrogen en el context del canvi global i el canvi climàtic. Processos de mineralització i d'humificació. Altres mecanismes de protecció. Relació C/N.
- Gènesi i natura de l'humus. Substàncies húmiques. Els complexos argilo-húmics.

Tema 5. El sòl com a reservori hídric

- Retenció d'aigua al sòl. Potencial hídric i els seus components. Corba característica d'humitat. Disponibilitat d'aigua per a les plantes.
- Balanç hídric i règims d'humitat del sòl. Mesures per a la conservació de l'aigua en el sòl.

Tema 6. Propietats físico-químiques del sòl

- Tipus d'interaccions a la interfase sòlid-líquid. Capacitat d'intercanvi catiònic. Saturació del complex de canvi.
- pH del sòl: significació i mesura. Acidesa actual i potencial. Capacitat d'esmoreïment. Fonts d'acidesa en els sòls. Correccions, encalçat.
- Solució del sòl: cations i anions en dissolució. Salinitat i sodicitat.

Tema 7. Diversitat de sòls (edafodiversitat)

- El sistema FAO-WRB. El pedió i els horitzons de diagnòstic. Definició dels principals ordres taxonòmics.
- Mapes de sòls i la seva interpretació. Avaluació de sòls i el planejament del territori.

SORTIDA DE CAMP

La sortida consistirà en una sortida de tot un dia a la Cinglera del Far, a uns 1000 m d'altitud, i situada al municipi de Susqueda, al límit de les comarques d'Osona, La Selva i La Garrotxa. Els estudiants, en grups reduïts, realitzaran un escandalla i faran la descripció del perfil de sòl. A final de curs presentaran un pòster recollint aquesta descripció, interpretant l'edafogènesi del sòl, així com les limitacions dels usos actual i alternatius.

Metodologia

D'acord amb els objectius d'aquesta assignatura es combinaran diverses estratègies d'ensenyament-aprenentatge:

- 1) Classes magistrals. Consistents en sessions expositives de 50 minuts cadascuna, realitzades a l'aula, i destinades a la introducció de conceptes descrits al temari amb el material audiovisual preparat pel professor com a suport.
- 2) Resolució de problemes i casos pràctics. S'utilitzen per aprendre a descriure i analitzar un sòl, a més d'aplicar aquests coneixements en base a resultats analítics i problemàtiques reals. Es realitzaran sempre després de les sessions classe magistral com a activitat d'aplicació.
- 3) Pràctiques de camp. Consistents en una sortida de tot un dia a la Cinglera del Far, on els estudiants treballaran en grups reduïts per obrir un escandall i descriure el perfil de sòl 'in situ'. A final de curs els alumnes presentaran un pòster recollint aquesta descripció, interpretant l'edafogènesi del sòl, així com les limitacions d'usos.
- 4) Activitats autònomes. Corresponents al temps destinat a l'estudi i a la resolució de problemes plantejats a classe per cada estudiant, això com el temps destinat a la preparació del pòster en grup esmentat anteriorment.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	24	0,96	1, 2
Pràctiques de camp	7	0,28	1, 2, 4, 6
Sessions especials	3	0,12	2, 6
Tipus: Autònomes			
Aprenentatge autònom	47	1,88	1, 2, 6
Resolució de problemes i casos pràctics	15	0,6	5, 7

Avaluació

La evaluación consistirá en:

- 1)
1º parcial (25% nota). Comprende los temas explicados en las clases magistrales hasta ese momento.

2)

2º parcial (45% nota). Comprende los temas posteriores a los evaluados en el 1er parcial, aunque por el carácter

3)

Póster (30% nota). Consiste en un trabajo en grupo en formato póster donde se describe un suelo real estudiado

Examen de recuperación. En caso de que la nota media ponderada de los parciales sea inferior a 5, los estudiantes

Criterio de evaluación. Un alumno se considerará como 'suspendido' cuando la nota media de las tres actividades

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen final	45%	2	0,08	2
Examen parcial	25%	2	0,08	1, 2, 6
Pòster	30%	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 7

Bibliografia

Llibres:

Brady N. C. & R. R. Weil. 2008. The nature and properties of soils (14th ed.). Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey. 975 p. http://wps.prenhall.com/chet_brady_natureandp_13

Porta, J.; M. Lopez-Acevedo & C. Roquero. 2003. Edafología para la agricultura y el medio ambiente, Ed Mundi-Prensa, Madrid.

Porta, J., M. López-Acevedo & R. M. Poch. 2009. Introducció a l'Edafologia. Ús i protecció del sòl. Mundi-Prensa. Madrid.

Schoeneberger, P. J.; D. A. Wysocki, E. C. Benham & W. D. Broderson. 1998. Libro de campaña para descripción y muestreo de suelos (Field book for describing and sampling soils). National Soil Survey Center - Natural Resources Conservation Service - USDA. Nebraska.

Stocking M. & Murnaghan N. (2003) Manual para la evaluación de campo de la degradación de la tierra. Ediciones Mundi-Prensa, Madrid, 172 p.

Tan, K. H. 1994. Environmental soil science. Marcel Dekker. New York.

van Reeuwijk, L. P. 2002. Procedures for soil analysis. ISRIC - FAO. [2847]

Porta, J.; López-Acevedo, M. 2005. Agenda de campo de suelos. Información de suelos para la agricultura y el medio ambiente. Ed. Mundi-Prensa, Madrid, 541p., ISBN 84-8476-231-9

Claus classificació de sòls:

USDA-NRCS. 2014. Claves para la Taxonomía de Suelos
(https://www.nrcs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/nrcs142p2_051546.pdf)

FAO World reference base for soil resources (2006) A framework for international classification, correlation and communication. WORLD SOIL RESOURCES REPORTS 103. ISBN 92-5-105511-4

Mapes de sòls:

Mapa de sòls de Catalunya 1:25.000 (
<http://www.icgc.cat/ca/Administracio-i-empresa/Descarregues/Cartografia-geologica-i-geotematica/Cartografia-de>
)

Dades de perfils a Catalunya: Geoíndex - Sòls (
<http://www.icgc.cat/Administracio-i-empresa/Eines/Visualitzadors-Geoindex/Geoindex-Sols>)

IEC Cartografia de Sòls (<https://www.iec.cat/mapasols/Ca/MapaInteres.asp?Grup=F&Opcio=15>)

European Soil Data Centre (ESDAC) (<https://esdac.jrc.ec.europa.eu/resource-type/maps>)

Webs:

USDA - Natural Resources Conservation Service. Technical References: <http://soils.usda.gov/technical/>

USDA - Natural Resources Conservation Service. Soil Education. <http://soils.usda.gov/education/>

Universidad de Granada. Departamento de Edafología y Química Agrícola. <http://edafologia.ugr.es/index.htm>

Soil-net. Welcome to Soil-net.com. <http://www.soil-net.com/>

International Union of Soil Sciences. Soil science education. <http://www.iuss.org/popup/education.htm>

Institut d'Estudis Catalans. Protecció de sòls, mapa de sòls de Catalunya.
<http://www.iecat.net/mapasols/index.html>